

III.

En mærkelig Ansøgning fra Præsten P. Claudianus i Kværndrup.

Iblandt den afd. flittige Litterat F. R. Friis's Skrifter findes i Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VIII meddelt »Historisk-topografiske Efterretninger om Kværndrup Sogn«, hvori (S. 329 ff.) en ret udførlig Levnedsbeskrivelse af Nordmanden Mag. Peder Claudianus, sidst Præst i Kværndrup i Fyn, en i sin Tid bekendt Personlighed, om hvem Dommen var ret forskellig. Han var en Mand af ikke ringe Lærdom og vistnok noget i Retning af et mekanisk Geni, men en stridbar Karakter. Efterfølgende kuriøse, men i historisk Henseende ret mærkelige Ansøgning er os meddelt af Hr. Hofjægermester Schøller, der har fundet den i Rigsarkivet blandt Krigskancelliets Sager for 1715, forsynet med den Paaskrift: »Een uroelig Præstes Forslaug, ved Naufn Claudianus, ang. Artilleriet«. Da Præsten døde 6. April 1715, altsaa snart efter »Forslagets« Indgivelse, er der vel næppe kommet noget Svar. *H. F. R.*

Stormegtigste Monarch, Allernaadigste Arve Herre og Konge!

Udj allerdybeste Underdanighed nedlagde Jeg allerunderdanigst ved eet Post-Brev, dat: d. 12te hujus, for Eders Kongl. Maytz. Fødder en Beskrivelse over Usus practicum Dioptræ Tormentariæ¹⁾ og det, som hører til at facilitere detz usum.

Nu beeder Jeg allerunderdanigst, at Eders Kongl: May^t: vilde ogsaa i Naade ansee noget af det øvrige, som min studiosus Curiositatis ex amore in Regem et Patriam har brudt sit Hoved med. Men førend Jeg forlader Skyde-Konsten, maa Jeg allerunderdanigst beede at motte fortælle een af Grev Steenboks Historier²⁾. Han tilspurgte min Fetter Christoffer

¹⁾ Vistnok et optisk Rør til at bestemme Kanonens Elevation. Det omtalte »Post-Brev« er ikke fundet. (Denne og en Del af de fig. Anm. tilføjede af *H. F. R.*).

²⁾ Grev Magnus Stenbock, den bekendte svenske Hærfører, som i

Wolff¹⁾, som var hans Fange for 3¹/₂ Aar siden²⁾, at saasom han var fra Nachskouv, om hand da ikke kjendte een Præst i Laaland, som heed Hr. Hans i Stokkemmark. Blev svaret: Ja, Jeg har vel kjendt den gamle Proust; men hand er død for nogle Aar siden³⁾. Steenbok svarede: det er Gavn for ham, at hand er død, thi Jeg har ofte ønsket at kunde faa ham fat, thi hand kunde meere end Fadervor; Jeg læser udj min Faders Journal, at dend tid hand kom at indtage Nachskou og loed sit Artollerj følge efter, og da de beedte for Præstens Port i Stokkemmark, kom Prousten ud og gjorde sig stor Forundring over den megtig store Fyrmørser, der var; strøg om med Haanden inden i den og spurgde, om det skulde være en Prædikestoel? Men samme Aften, da de komme i Leyren med dend, da sprang dend i mange Støkker ved det første Skud, den skulde gjort, og slog mange deres beste Artollerie Betjente ihjel. Samme Historie troer jeg vel, at Gr. Steenbok endnu skulle fortælle, om hand blev der om tilspurt. Men Jeg veed bedre Grund og Beskaffenhed dertil, end der staar i Journalen. Thi samme min Svoger, Hr: Hans, vaar een retsindig Guds Mand, heel from og stille af Gemøtte; men hans Kones Søster-Søn⁴⁾ og min Morbroder, een Student fra Thronhjem, opholdt sig der for Frendskabs skyld i Krigens Tid nogen Stund; hand har berettet mig, at hand gik ud og bød alle de Svenske til Gæst fra Artolleriet, og imedens de sad og drak Øl og Bren-

Maj 1713 faldt i dansk Fangeskab ved Tønnings Kapitulation og førtes til København, hvor han døde 1717. Hans Fader, som nedenfor omtales, var General Gustav Otto Stenbock († 1685), der spillede en fremragende Rolle i Kong Carl Gustavs Aktion mod Danmark 1658—59 og som den første svenske Generalguvernør over Skaane, Halland og Bleking efter Roskildefreden.

¹⁾ Christoffer Wolf, Søn af Toldskriver i Nakskov Hans Jacobsen.

²⁾ Altsaa 1711 i den store nordiske Krig.

³⁾ Præsten Hans Clausen Cassel i Stokkemmark var død 1664, altsaa for mange Aar siden; Chff. Wolf har maaske forvexlet ham med Eftermanden, Hr. Hans Halsen, der var Provst, hvad Formanden ikke var, og som døde 1691.

⁴⁾ Jacob Adolphus, Søn af Lagmand i Thronhjem Dr. Peder Alfsen og Anne Jacobsd. Wolf, var Morbroder til Claudianus, hvis Moder, Anne, var Datter af Peder Alfsen.

deuin, sneg hand sig ud og puttede Gaase-Fit i Feng-Hullet paa dend store Fyrmørser. Huilket de Svenske ikke toge i Akt, saasom det var ved Natten, at de gjorde det første Skud, og det med to Fyrrør, saa at Bomben slog Morteren i Støkker og Folkene ihjel. Men Jacob Adolph, som var saa nær, at hand saa Effecten af sit Strategema, gav sin Hest Sporene og kom inden Morgenens til Stevns Herred i Sjælland, saa ingen fik ham fat. Huilket Strategema er værd at akte¹⁾.

Motte Jeg nu ogsaa allerunderdanigst referere eet merkelig Troskabs Specimen, som min ældste Morbroder, Mag. Iver Adolph²⁾, Proust i Guldbrandsdalen og Præst paa Froen, samme Tid gjorde til sin Konges Tjeneste, da alle vare saa forsagte der omkring; thi da hand hørde, at det gik saa langsom til og lunked med Belejringen for Tronhjem, saa at de Svenske gjorde adskillige Udfald og slog mange af vore Folk, da resolverede hand sig som en ærlig Patriot til at drage om i ald sit Herred og opmuntrede Almuen at rejse sig til at frelse den sterkeste Deel af Riget, som bestaar i det Læn. Bønderne svarede alle: Ja, vil I gaa med, saa ville vi alle følge Eder, men Fogden har rigtig[nok] givet os Hjemlov og tog vor Proviant fra os, det hand da soldte. Derpaa fulgte og anførde min Morbroder dem. Og da hand kom, skrev hand eet Brev til den Svenske Bisp i Tronhjem, Mag. Henning Schøtte, at saasom de Svenske imod ald raison havde ophold Belejringen i den kolde Vinter, da vare nu Folket forbittred, saa hand kunde forsikre dem, for sig at befri, at der ey blev eet Øye spart eller Barn i Vuggen, som Svensk var. Hand skulde derfor paa sit Embeds Vegne bevæge de Commenderende at afstaa slige extremiteter at forsøge. Huis det ikke kunde bevæge, at hand da motte faa sin gamle Fader strax ud af Byen, at hand

¹⁾ Jacob Adolphus' Krigspuds (Strategema) synes at have haft slemme Følger for Præsten i Stokkemark, i alt Fald berettes, at dennes Præstegaard 7. Febr. 1658 (samme Dag Nakskov erobredes af Svenskerne) blev udplyndret af Fjenden, ligesom Præsten ogsaa senere led megen Overlast (s. J. J. Friis's Udgave af Rhode, Laalands Historie, S. 210).

²⁾ Mag. Iver Adolphus, Præst til Froen i Aggershus Stift, † 1665, s. Biogr. Lex. I.

ej skulde see, sig til Gremmelse, den store blodige udstyrning, som vilde vel treffe Venner med i slig furie. Samme Aften, som dette Brev var læst, kom den Svenske Trommeslager for min Morfaders Gaard og slog Chamade, da jeg seer 2 Under-officerer nedkomme fra Batteriet paa den anden Side over Elven og lige over min Morfader Doct. Peder Alfsen Laugmandens Gaard, og hente samme Tromslager, den de Svenske ved en Baad oversatte; og da blev fra [dem en] Oberst Leutenant og Major udsendt, og accordten sluttet, saa at Svensken motte ud-marchere Juleaften efter 12 Ugers Belejring. Statholder Hr: Niels Trolle ved Skrivelse takkede og høylig berømte saadan min Morbroders synderlige Troskab og Nidkjærhed for sin Konge, lovende det at recommendere. Men der fuldte intet paa. Min Morbroder døde fattig og blev mig 600 Rdr. Capital skyldig: thi min Sal: Fader¹⁾ havde laant ham det, da hans Præstegaard var brendt.

Gud, som har Kongers Hjerter i sin Haand, bøye nu Eders Kongl: May^{ts} Hjerte til Naade imod mig, som og lider Armod ved mine Venners Troskab, og lade ogsaa dette tro Helte Verk udj Stokkemark bære mine Børn det vacante Støkke Brød til, efter de mange berømmelige recommendationer, som Johan Rasch har allerunderdanigst insinuerit²⁾. Dernest nedlegger jeg for Deres Kongl: May^{ts} Fødder udj allerdybeste Underdanighed den inventerede Bro, som Jeg før har allerunderdanigst anmeldet. Men fordi min Høyre Haand har mist sin forrige Tegne-Konst ved 2 løbske Heste for 4 Aar siden, saa beskriver Jeg det med desflere Ord, at dend, det læser, kand strax selv til fulde finde sig derudj. Vil og allerunderdanigst indfinde mig personlig ved det Arbeide, om Tømmermanden ey kand komme til rette dermed, naar det maa komme til Prøve, thi

¹⁾ Lektor M. Anders Clausen i Throndhjem. Hvad ovenfor er meddelt om M. Iver Adolphus, indeholder et hidtil ukendt Bidrag til Historien om Throndhjems Befrielse 1658 fra svensk Herredømme, og forklarer, hvorfor M. Iver efter Svenskernes Bortgang blev udset til at holde Takkegudstjenesten i Throndhjems Domkirke, skønt han var Præst i et andet Stift. (Daae, Throndhjem Stifts gejstlige Historie, S. 111).

²⁾ Disse Anbefalinger kjendes ikke.

Jeg troer, at det skal [overgaa] andre hidtil brugelige Inventioner, naar det bliver ret lavet.

Fredens Gud og Første, Jesus Christus, forlæne Eders Kongl: May: een lykkelig Freed at give sit Folk og Kongerige, samt de himmelske Hærskarers Juleønske og bereedvillige Tjeneste til ald Velsignelse og Beskjermelse udj denne tilstundende Juul og i mange glæderige Aar! Ja, indtil Ævigheds Dage, det ønsker

Eders Kgl. May^{ts}

allerunderdanigste Arve-Undersaat og
troskyldigste Tjener og Forbeder

Kværndrup Præstegaard
den 22. Decbr. A^o 1714.

P. Claudianus.
